

**Калаур І. Р.**

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права і  
процесу  
заслужений юрист України,  
Західноукраїнський національний університет  
м. Тернопіль, Україна

## **КОМПЛАЄНС ТА АУДИТ У КОНТЕКСТІ ДОТРИМАННЯ ПРАВОВИХ НОРМ**

У сучасних умовах розвитку бізнес-середовища дотримання правових норм є не лише обов'язковою юридичною вимогою, а й критично важливим фактором забезпечення стійкості та конкурентоспроможності організацій. Порухення законодавчих актів здатне призвести до значних фінансових, репутаційних та операційних втрат, що робить необхідним впровадження системних механізмів контролю та превентивного управління ризиками. Комплаєнс, як цілісна система внутрішніх процедур і політик, формує основу правомірної поведінки організації, інтегруючи корпоративні стандарти, етичні норми та вимоги чинного законодавства. Він дозволяє не лише запобігати порушенням, а й системно управляти потенційними ризиками, що виникають у процесі ведення господарської діяльності.

Аудит у цьому контексті виступає ключовим інструментом оцінки ефективності системи комплаєнсу. Його завдання полягає у незалежному аналізі дотримання організацією правових вимог, перевірці адекватності внутрішніх процедур контролю та виявленні потенційних зон ризику. Поєднання аудиту та комплаєнсу формує комплексний підхід до забезпечення правової дисципліни, що дозволяє організації не лише реагувати на порушення, а й своєчасно запобігати їм, підвищуючи рівень прозорості та надійності управлінських рішень.

**XIV Міжнародна науково-практична дистанційна конференція**  
**«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»**  
**5 грудня 2025 року, м. Тернопіль**

Особливого значення набуває інтеграція комплаєнсу та аудиту в умовах посилення нормативного тиску, ускладнення корпоративного права та підвищення вимог до фінансової та операційної звітності. Аудиторська перевірка системи комплаєнсу дозволяє оцінити її ефективність, визначити слабкі місця та розробити рекомендації щодо оптимізації контролю, що сприяє мінімізації юридичних та фінансових ризиків. Крім того, ефективна взаємодія комплаєнсу та аудиту підвищує рівень довіри з боку державних органів, партнерів та інвесторів, забезпечуючи організаційну стійкість у довгостроковій перспективі [1, 2, 3].

Саме тому, в таблиці 1 представимо принципи комплаєнсу та аудиту у контексті дотримання правових норм.

*Таблиця 1*

**Основні принципи комплаєнсу та аудиту у контексті дотримання  
правових норм**

| Принцип                | Характеристика принципу                                                                                                                                                                                                                                                |
|------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Принцип законності     | Організація повинна забезпечувати виконання всіх нормативно-правових вимог, а аудит контролює правильність їх застосування. Дотримання законності зменшує ризик адміністративних та фінансових санкцій і формує основу правової дисципліни                             |
| Принцип системності    | Система комплаєнсу та аудит повинні функціонувати як єдиний механізм контролю. Це означає інтеграцію внутрішніх політик, процедур, корпоративних стандартів та аудиторських перевірок у цілісну структуру, що забезпечує постійний моніторинг дотримання правових норм |
| Принцип превентивності | Комплаєнс спрямований на запобігання порушенням законодавства, а аудит дозволяє своєчасно виявляти ризики і проблемні ділянки                                                                                                                                          |
| Принцип незалежності   | Аудиторська перевірка має здійснюватися незалежно від внутрішніх підрозділів організації, щоб забезпечити об'єктивність оцінки дотримання правових вимог. Незалежність гарантує, що результати аудиту є достовірними і неупередженими                                  |

**XIV Міжнародна науково-практична дистанційна конференція**  
**«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»**  
**5 грудня 2025 року, м. Тернопіль**

*продовження табл. 1*

|                                         |                                                                                                                                                                                                                                                  |
|-----------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Принцип комплексності                   | Комплаєнс і аудит охоплюють усі аспекти діяльності організації, пов'язані з дотриманням правових норм: фінансову, податкову, трудову, корпоративну та інші сфери. Комплексний підхід дозволяє виявити як явні порушення, так і потенційні ризики |
| Принцип документованості                | Забезпечує відстежуваність, можливість перевірки і формує доказову базу для підтвердження відповідності організації законодавству                                                                                                                |
| Принцип прозорості                      | Сприяє підвищенню довіри та зміцнює репутацію підприємства                                                                                                                                                                                       |
| Принцип адаптивності                    | Система комплаєнсу та аудит повинні постійно адаптуватися до змін у законодавстві, внутрішніх процесах підприємства та зовнішньому середовищі. Актуалізація політик та процедур дозволяє оперативно реагувати на нові юридичні ризики            |
| Принцип ефективності                    | Ефективність оцінюється здатністю системи запобігати порушенням і сприяти стабільній роботі підприємства                                                                                                                                         |
| Принцип інтеграції управлінських рішень | Результати аудиту повинні безпосередньо використовуватися для прийняття управлінських рішень щодо вдосконалення процедур комплаєнсу, зміцнення контролю та підвищення юридичної безпеки підприємства                                             |

Джерело: сформовано з урахуванням [1, 2, 3]

Особлива цінність інтеграції комплаєнсу та аудиту проявляється в умовах складного регуляторного середовища, коли зростає значення юридичної дисципліни для мінімізації фінансових, репутаційних та операційних ризиків. Такий підхід дозволяє підприємству не лише дотримуватися законодавства, а й формувати культуру корпоративної відповідальності, підвищувати ефективність внутрішнього контролю та забезпечувати стабільний розвиток у довгостроковій перспективі.

Таким чином, комплаєнс та аудит у правовому контексті слід розглядати як стратегічні інструменти управління ризиками. Їх системне застосування створює фундамент для забезпечення законності, зміцнення фінансової та юридичної безпеки, а також підвищення ефективності корпоративного управління, що підтверджує актуальність та практичну значущість дослідження цієї теми.

**Список використаних джерел**

1. Гура В. Система комплаєнс як спосіб подолання корупції. *Економіка та суспільство*, 2023. (52). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-5277>
2. Дячков Д., Потапюк І., Капран І. Економічна безпека в системі стратегічного управління підприємством. *Економіка та суспільство*, 2021. (24). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-7>
3. Чернишова В. Ю. Вплив комплаєнс культури на ефективність функціонування публічного адміністрування. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. № 1. С. 172–177.